

Avram Pinto

JEVREJI SARAJEVA I BOSNE
I HERCEGOVINE

Veselin Masleša, Sarajevo, 1987, 199 str.

»Istorija bosanskih Jevreja još nije napisana, pa je zato svaki rad na ovu temu sada veoma težak, jer su za vrijeme nacističke najezde uništeni gotovo svi arhivi jevrejskih opština, kao i svi istorijski dokumenti koji su se odnosili na Jevreje.« (str. 7) Stoga je vredniji pokušaj Avrama Pinto da napiše knjigu o četiri i po stoljeća života židovske zajednice na području Bosne i Hercegovine. Autor se uglavnom bavi sarajevskim židovskim općinama koje su bile najbrojnije, najrazvijenije, a ujedno i najaktivnije na promatranom prostoru. O Židovima koji su živjeli u drugim gradovima i mjestima Bosne i Hercegovine prezentirani su samo statistički podaci o brojčanom stanju i spomenuti neki od istaknutijih članova pojedinih zajednica.

U uvodnom poglavlju Pinto vrlo kratko opisuje način života Židova u Španjolskoj prije progona krajem petnaestog stoljeća kao i naseljavanje u Sarajevo. Zatim slijedi niz poglavlja kojima se želi obuhvatiti sve aspekte te brojčano male, ali čvrsto strukturirane zajednice čiji se rast i razvoj prekida početkom drugog svjetskog rata (početkom 1941. g. računa se da je na prostoru Sarajeva živjelo oko 11 000 Židova).

Prvo od tih poglavlja posvećeno je osnivanju Sefardske židovske općine 1565. g. čijim osnutkom počinje organizirati život Židova doseljenih iz Španjolske u Sarajevo. Židovska općina Aškenaza osniva se tek 1879. kada u većem broju doseljavaju iz područja Austro-Ugarske monarhije u privredno zaostaliya i siromašnija područja Bosne i Hercegovine.

Stoljećima je židovska zajednica (Sefardi i Aškenazi) gradila specifičan kodeks društvenog života, sačuvavši tradicionalne običaje ali i prilagođavajući ih muslimanskoj većini uz koju je zajednica živjela. Tako autor piše o načinu stanovanja i o određenim dijelovima Sarajeva u kojima izdvojeno žive Židovi, o tradicionalnoj nošnji koja se vremenom pod pritiskom orijentalne

nošnje mijenja, o tradicionalnim jelima i proslavama praznika. Slijede poglavlja o duhovnom životu, privredi (u kojoj na području zanatstva i trgovine vrlo značajnu ulogu u privredi Bosne i Hercegovine igraju baš članovi židovske zajednice Sarajeva), obrazovanju i nauci, jeziku, pismu i književnosti, o umjetnicima, štampi na ladino ili srpskohrvatskom jeziku, dobrotvornim društvima (područje na kojem su Židovi Sarajeva bili vrlo aktivni u pružanju materijalne podrške siromašnjim a nadarenim pojedincima ili pak u osnivanju i izgradnji raznih kulturnih institucija) i političkom životu Židova u Sarajevu. Knjiga završava nabranjanjem sudionika Španjolskog građanskog rata, poglavljem o zločinima nad bosansko-hercegovačkim Židovima u toku neprijateljske okupacije, navođenjem nosilaca Spomenice 1941. i narodnih heroja.

Autor se izborom tema o kojima je pisao doista potrudio dotaknuti svo bogatstvo života židovske zajednice u vrijeme boravka na prostoru Bosne i Hercegovine. Nedostatak je knjige što su mnogi aspekti doslovno samo dotaknuti ili nabrojani. Knjiga je napisana poput natuknica za jednu iscrpniju povijest Židova na odabranom promatranom području, pa će kao takva biti interesantnija onim čitaocima koji o životu židovskih zajednica znaju vrlo malo ili ništa.

U svakom poglavlju nabraja se veliki broj imena istaknutih članova zajednice iz raznih područja društvenog djelovanja. Tako veliki broj imena pomalo smeta ritmu teksta pa se lako stekne dojam nelogičnog slijeda činjenica.

Osnovni prigovor knjizi jest odveć pojednostavljen stil kojim je napisana, a tom dojmu doprinose i loše obavljani poslovi lekture i korekture teksta.

Autoru se može zamjeriti i nedostatak potrebne distance od zajednice koju promatra povijesno (često upotrebljava »mi«, »naši ljudi« i sl.), čime tekst gubi na objektivnosti.

Usprkos navedenim nedosticima, knjiga »Jevreji Sarajeva i Bosne i Hercegovine« potiče interes čitaoca da sazna još mnogo više o povijesti Židova na području Jugoslavije.

Sonja Podgorelec